

יבמות ל. (תחילת העמוד) עד ל: (המשנה באמצע העמוד)

ביאורי מושגים
 משנה ראשונה לא זזה ממקומה: ישנם מקרים שבהם נשנו משניות שניתן היה להבינם גם בדרך של ק"ו. אם בתחילה נשנתה משנה פשוטה ואחר כך התחדש דין מחודש יותר - יש מקרים (וכך בסוגייתנו) שבהם משאירים את המשנה הראשונה למרות שהיא כביכול מיותרת. המשניות נבנו בצורה של תהליך וכיוון שמשנה מסויימת כבר הוכנסה לקובץ המשניות - לא רצו להוציאה.

רצף של ארבע משניות

המקרה הכללי

שני אחים - נשואים לשתי אחיות,

אח שלישי - נשוי לאישה נכרית (שאינה קשורה לאחיות)

המשנה השניה

מת האח השלישי (שהיה נשוי לנכרית)

ייבם האח הראשון את הנכרית ומת:
 הנוכרית מופקעת מייבום (כיוון שהיא צרת אחות אשתו)

עשה האח הראשון מאמר בנכרית ומת:
 הנוכרית חולצת ולא מתייבמת (כיוון שהיא צרת אחות אשתו מדרבנן)

המשנה הראשונה

מת האח הראשון (שהיה נשוי לאחת האחיות)

ייבם השלישי את האחיות ומת:
 הנוכרית מופקעת מייבום (כיוון שהיא צרת האחיות)

עשה השלישי מאמר באחות ומת:
 הנוכרית חולצת ולא מתייבמת (כיוון שהיא צרת אחות מדרבנן)

המשנה הראשונה היא חידוש גדול יותר מהמשנה השניה. המשנה השניה נשנתה בתחילה ואחר כך נוספה המשנה הראשונה

המשנה השלישית

שלב א': מת הראשון (שהיה נשוי לאחת האחיות) - וייבם השלישי את האחיות,
שלב ב': מתה אשתו של השני (האחות השניה שלא יובמה)
שלב ג': מת השלישי (שכעת נשוי לנכרית ולאחות הראשונה)

להלכה: האחיות הראשונה אסורה על האח השני (למרות שאשתו מתה וכעת היא אינה אחות אשתו)
הטעם: כיוון שכשנפלה לייבום (בשלב א') היתה אסורה עליו - לא פוקע איסור אשת אח לעולם.

הערות:
 1. דין זה נכון גם אם האישה הותרה עוד לפני שאח אחר ייבם אותה.
 2. דין זה נכון גם אם היא היתה מותרת לאח אחר.

המשנה הרביעית

שלב א': גירש הראשון את אשתו (שהיא אחת האחיות)
שלב ב': מת השלישי (שהיה נשוי לנכרית) - וייבם הראשון את הנכרית,
שלב ג': מת הראשון (שכעת נשוי לנכרית - ובעבר היה נשוי לאחות הראשונה)

להלכה: הנכרית מותרת לאח השני (כיוון שהראשון גירש את האחיות - הנכרית אינה צרת אחות)

דיוקו של ר' נחמן מהמשנה הראשונה - לפיה זיקה לא מועילה

מת האח הראשון (שהיה נשוי לאחת האחיות)

ייבם השלישי את האחיות ומת:
הנכרית מופקעת מייבום (כיוון שהיא צרת האחיות)

עשה השלישי מאמר באחות ומת:
הנכרית חולצת ולא מתייבמת (כיוון שהיא צרת אחות מדרבנן)

ר' נחמן:

רק כשעשה מאמר הנכרית נחשבת אשתו החלקית
אבל - עצם הזיקה לא מגדירה אותה כאשתו החלקית.

תגובת ר' אשי:

גם ללא מאמר היא נחשבת אשתו החלקית - הסיבה שהוזכר
מאמר הוא כדי לחדש שמאמר אינו קונה לגמרי

דיוקו של ר' אשי מהמשנה הרביעית - לפיה זיקה מועילה

שלב א': גירש הראשון את אשתו (שהיא אחת האחיות)

שלב ב': מת השלישי (שהיה נשוי לנכרית)

שלב ג': ייבם הראשון את הנכרית

שלב ד': מת הראשון (שכעת נשוי לנכרית - ובעבר היה נשוי לאחות הראשונה)

להלכה: הנכרית מותרת לאח השני (כיוון שהראשון גירש את האחיות - הנכרית אינה צרת אחות)

ר' אשי:

רק אם הגירושין היו לפני מיתת השלישי
הנכרית אינה צרת ערווה
אבל -
אם מיתת השלישי קדמה לגירושין **עצם הזיקה**
מגדירה את הנכרית כצרת ערווה

תגובת ר' נחמן:

גם אם השלישי מת לפני הגירושין היא אינה צרת
ערווה.
היא תהיה צרת ערווה רק אם ייבמו אותה לפני
הגירושין

לפי מה נקבע האם הצרה היא צרת ערווה

רבא: כולם מודים: לפי רגע המיתה,

ר' ירמיה: המשנה: לפי רגע המיתה,
הברייתא: לפי זמן הנישואין

ר' נחמן חייב לסבור כר' ירמיה (שסבר שיש
שהולכים לפי זמן הנישואין) כיוון שבמקרה
הזה מדובר כשהערווה התגרשה לפני
המיתה.

רבא (שסבר שהצרה אסורה רק אם הערווה
נשואה בזמן המיתה) חייב לסבור כר' אשי.

יבמות ל: (המשנה) עד לא: (המשנה)

ביאורי מושגים
 נכסי מלוג ונכסי צאן ברזל - הנכסים שהאישה מכניסה לרשות בעלה בזמן הנישואין מתחלקים לשני סוגים. נכסי מלוג ונכסי צאן ברזל. משני סוגי הנכסים אוכל הבעל פירות אולם נכסי מלוג נשארים בבעלות חלקית גם של האישה בעוד שנכסי צאן ברזל הינם בבעלותו המלאה של הבעל. נכסי מלוג מגיעים לאישה אחרי הגירושין כמו שהם (אם ערכם ירד או עלה זהו עיסקה של האישה בלבד) בעוד שנכסי צאן ברזל מגיעים לאישה כפי שהיו בזמן הנישואין (הבעל מפצה את האישה על ירידת ערך ומרויח על עליית הערך)

המשנה

צרת ערוה
 אם הערווה לא נפרדה מהבעל - הצרה מופקעת בייבום,
 אם הערווה נפרדה מהבעלה - הצרה חייבת בייבום,
 כשספק האם הערווה קשורה לבעל - הצרה חולצת ולא מתייבמת

מהם המקרים של הספק?
 ספק קידושין - זרק את הקידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה
 ספק גירושין - גט שפסול מדרבנן (כתוב בכתב ידו ללא עדים, או שיש רק עד אחד, או שחטר ציון זמן בגט)

מדוע לא שנו בגירושין מקרה של ספק קרוב לו ספק קרוב לה (כמו בקידושין)

התירוץ של רבה
 בכל מקרה של ספק מעמידים על חזקה קודמת.
בקידושין: אין בעיה להחמיר ולהצריך חליצה (כיוון שגם אם תתייבם זה בסדר כיוון שמוחזקת בהיתר ליבם)
בגיטין: אם אדרוש חליצה היא עלולה לבוא להתייבם וזה אסור (כיוון שהיא בחזקת היתר לשוק).

התירוץ של אביי
 "איך צ"ל רצו" - המשנה שנתה דוגמאות על קידושין ודוגמאות על גיטין.
 הדוגמאות על קידושין תקפות גם לגיטין והדוגמאות על גיטין תקפות לקידושין

התירוץ של רבא
 הדוגמאות של קידושין תקפות על גיטין, אבל הדוגמאות של גיטין (פסול העדר זמן) אינן תקפות בקידושין (כיוון שבקידושין לא תיקנו זמן).

מדוע תיקנו זמן בגיטין

אפשרות א': משום פירות - לדעת ממתי האישה זכאית בגביית הפירות של 'נכסי המלוג',
אפשרות ב': משום בת אחותו - מחשש שאחייניתו תזנה והוא יכתוב לה גט כדי להצילה ממות (ואם אין זמן לא נדע מתי היו הגירושין)

מדוע לא תיקנו זמן בקידושין

אם הטעם הוא משום פירות - הפירות נכנסים לרשות הבעל בזמן הנישואין (והשטר הוא על האירוסין ולא על הנישואין)
 אם הטעם הוא משום בת אחותו - א. בקידושין הרוב מקדשים בכסף (ולכן לא טרחו לתקן בשביל המיעוט)
 ב. חוששים שהאישה או הבעל ימחקו את התאריך (בקידושין מחיקת התאריך פועלת לטובת האישה)

הדחיה לשיטת רבה

דחיה לדחיה:

א. מפולת אינה מצויה ולכן לא גזרו בה,
ב. בגירושין יש חשש שיניחו שחכמים קבעו שהגירושין
טובים - במפולת חשש זה לא קיים.

ניסיון דחיה א':

בספק מפולת - מצריכים חליצה. ולא אומרים העמד אישה
בחזקתה.

דחיה ב':

המשנה בגיטין קובעת במפורש שבספק גירושין חולצת
ולא מתייבמת.

הגמרא דוחה את ההצעה שהמשנה בגיטין מתייחסת למקרה
של שתי כיתות עדים (אחת אומרת שהיו גירושין והשניה שלא
היו) והמשנה שלנו מתייחסת למצב שבו אין שום מידע על כך.

יבמות לא: (המשנה) עד לב: (ש11)

ביאורי מושגים
 איסור מוסיף - כשהאיסור החדש מוסיף איסורים נוספים על הגוף שכבר אסור, (לדוגמא אחותו שהפכה להיות אשת איש אסורה עכשיו על עוד אנשים)
 איסור כולל - כשהאיסור החדש אוסר גופים נוספים יחד עם הגוף שכבר אסור. (לדוגמא אשת איש ואחיותיה שהפכו להיות אחות אשתו - האיסור קיים לא רק על אשת האיש אלא גם על אחיותיה)

המשנה

המקרה:

שלב א': אישה נפלה לפני שני אחים לייבום,

שלב ב': אחד האחים (שנשוי כבר לאחרת) עשה מאמר באישה

שלב ג': האח שעשה מאמר מת (והפיל לייבום שתי נשים - 1. אשתו 2. זו שעשה בה מאמר)

הדין:

ת"ק: האח שנותר - חולץ לשתייהן, (מאמר מועיל חלקית)

ר"ש: האח שנותר - מייבם אחת וחולץ לשניה. (ספק האם מאמר מועיל לגמרי או לא מועיל כלל)

אם האח שעשה מאמר ביבמה גירש אותה לאחר מכן:

רבא א': רק האשה המקורית מותרת, רבא ב': אפילו בעלת המאמר מותרת

זהו דין דרבנן (מחשש שיתירו שתי נשים הבאות מבית אחד) אבל מהתורה שתיהן מותרות.

המשנה

המקרה:

שלב א': אחות אשתו נפלה לפניו לייבום (וכיוון שהיא אסורה עליו - אין בה פרשת ייבום)

שלב ב': מתה אשתו (וכעת היבמה אינה אסורה עליו משום אחות אשתו)

הדין:

כיוון שהיבמה נאסרה עליו שעה אחת - היא אסורה עליו לעולמים (גם אחרי שאשתו מתה)

הדין במשנה בל. מחודש יותר (שם נאמר דין זה גם כשיש לו אחים נוספים והיבמה לא נדחתה לגמרי מהבית)

אבל משנה זו נאמרה לפני המשנה בל. וכיוון שנשנתה לא זזה ממקומה

האם איסור חדש חל על איסור ישן

ר' שמעון

אינו חל כלל (אבל התשתית לקיומו נמצאת - ולכן כשהאיסור הישן נעלם החדש מופיע)

ר' יוסי:

רבא:

חל חלקית (לא נענש אבל נחשב שעשה שתי עברות - נפ"מ לקיבורו בין רשעים)

ר"א: במקרה רגיל ובאיסור כולל: אינו חל כלל,

באיסור מוסיף: חל לגמרי.

ר' חייא ובר קפרא נחלקו בעמוד הבא מהי דעת ר"ש באיסורים שחלים בבת אחת

בעמוד הבא נדחית שיטת ר' אבהו (באמצעות המח' של ר"ח וב"ק)

יבמות לב: (ש11) עד לג: (המשנה)

ביאורי מושגים
 שחיטה ומליקה - כשמביאים קרבן בהמה שוחטים אותו כפי ששוחטים בהמת חולין. לעומת זאת כשמקריבים קרבן עוף לא שוחטים אותו אלא מולקים אותו (במקום שחיטה בסכין מלפנים, מולקים באצבע הכהן מהעורף). חכמים דנו בשאלה האם מליקה בקרבן עוף נחשבת כמו שחיטת עוף חולין. או שהעוף אכן לא נשחט והעוף הוא אכן נבלה אלא שהתורה התירה לכהנים לאכול קרבן עוף למרות שהוא נבלה.

למסקנה לא מצאנו מקרה שבו עבר על איסור שבת מהתורה - אלא רק על איסור מוקצה דרבנן

שלושת המקרים (שבהם נחלקו ר' חייא ובר קפרא)

א. זר שעבד במקדש בשבת (ברור שחייב משום זרות - האם חייב גם על שבת)
 ב. כהן טמא ובעל מום שעבד במקדש (ברור שחייב משום בעל מום - האם חייב גם על טומאה)
 ג. זר שאכל חטאת עוף שנמלקה (ברור שחייב משום אכילת קודש - האם חייב גם על אכילת נבלה)

הדין

ר' חייא: חייב שניים
 בר קפרא: חייב אחד

במה נחלקו ר' חייא ובר קפרא

אפשרות א' - נדחתה:
המח': איסור כולל - לפי ר' יוסי (לפי ר' חייא חל, לפי בר קפרא לא חל)
אבל כולם מודים ש:
 איסור כולל - לפי ר"ש לא חל,

אפשרות ב' - נדחתה:
המח': איסור בבת אחת - לפי ר' יוסי (לפי ר' חייא חל, לפי בר קפרא לא חל)
אבל כולם מודים ש:
 איסור בבת אחת - לפי ר"ש לא חל,
 איסור כולל - לפי כולם לא חל,

אפשרות ג':
המח': איסור בבת אחת - לפי ר"ש (לפי ר' חייא חל, לפי בר קפרא לא חל)
אבל כולם מודים ש:
 לפי ר"י - איסור כולל ואיסור בבת אחת - חל,
 לפי ר"ש - איסור כולל - לא חל,

שיטת בר קפרא נדחתה:
 בבריתא מובאת מח' של ר"ש ור' יוסי לגבי שני המקרים הראשונים ולא לגבי המקרה השלישי.

לפי ר' חייא מובן:
 שני המקרים הראשונים הם איסור כולל (שבו נחלקו ר"י ור"ש)
 המקרה השלישי הוא איסור בבת אחת (שבו מודה ר"ש שחל)

אבל קשה על בר קפרא:
 מדוע לשיטתו (לפיה ר"ש חולק גם בבת אחת) לא הובא המקרה השלישי (של בבת אחת)?

מקור טעותו של ר' חייא (לפי בר קפרא):
 הוא התבלבל עם שיטת ר' יוסי - שסובר שבבת אחת חל,
 מקור טעותו של בר קפרא (לפי ר' חייא):
 הוא התבלבל עם איסור כולל - שבו סובר ר"ש שלא חל,

יבמות לג: (המשנה) עד לד: (ש"ס מהסוף)

ביאורי מושגים
 טומאת שכבת זרע - שכבת זרע מטמאת את הנוגע בה. התורה קבעה כי אישה ששכבה עם איש - תטמא (למרות שמצד טומאת מגע היא לא אמורה להיטמא כיוון שהמגע היה במקום נסתר ומגע במקום נסתר אינו מטמא) עצם העובדה שהאיש שכב עם האישה מטמאת את האישה. הגמרא מביאה מספר מקרים חריגים (העראה שלא כדרכה וביאה ראשונה לפי דעה אחת) שבהם האישה לא נטמאת.

משנה

שנים שהחליפו (למרבה הצער) את נשותיהם עם כניסתן לחופה

במקרה רגיל:

חייבים משום אשת איש

אם היו אחים:

חייבים משום אשת איש ומשום אשת אח,

אם גם הן היו אחיות: חייבים משום אשת איש, משום אשת אח, ומשום אחות אשה,

אם הן היו גם נידות: חייבים משום אשת איש, משום אשת אח, משום אחות אשה, ומשום נידה

ובנוסף:

אם הן בוגרות - מפרישים אותן שלושה חדשים לפני חזרתן לבעליהן, (קטנות אינן בנות עיבור ולכן פטורות)

אם הן בנות כהן - הן אסורות בתרומה (אפילו אם נתאלמנו וחזרו לבית אביהן)

המקרה המזעזע שהוזכר במשנה היה כמובן בטעות. אחרת לנשותיהן יהיה אסור לחזור אליהם גם לאחר שלושה חדשים.

אמנם אישה לא מתעברת בביאה ראשונה - אך כאן מדובר כשבעלו שוב ולכן יש חשש.

מי שנה את המשנה (שחייבה על כמה איסורים יחד)

אפשרות א'

ר' מאיר - שסבר שתמיד איסור חל על איסור (גם כשאינו מוסיף או כולל)

אפשרות ב'

אפילו ר' שמעון - כיוון שהמשנה מתייחסת למקרה שבו האיסורים חלו בבת אחת

לכן מדובר דווקא כש:

- א. קידשו על ידי שליח
- ב. האחים והאחיות נכנסו למצוות באותו יום

תמר, ער ואונן

א. ער ואונן עשו הכל כדי למנוע הריון, ולכן שימשו שלא כדרכה (ער - כדי שההריון לא יפגע ביופיה, אונן - כדי לא להקים שם לאחיו)

ב. תמר עשתה הכל כדי להתעבר, לכן מיעכה את בתוליה (כדי שתתעבר בביאה ראשונה מיהודה)

מתי האישה לא נטמאת מהזרע של הבעל (עיון ביאור)

א. ביאה שלא כדרכה

ב. העראה (כשהאבר לא נכנס פנימה)

ג. ר' יהודה: ביאה ראשונה, (חכמים חלקו)

'שכבת זרע אלתה'

חכמים: 'שכבת זרע' - למעט העראה, 'אלתה' - למעט שלא כדרכה, ר"י: 'שכבת זרע' - למעט העראה ושלא כדרכה, 'אלתה' - למעט ביאה ראשונה,

אישה שהתאלמנה ושהתה יותר מעשר שנים

לא יכולה להתעבר יותר (אבל אם בינתיים נבעלה בזנות או שחשבה להתחתן יכולה להתעבר)